

Sari Knuuti

Helsingin kaupunki
Kaupunkiympäristön toimiala
Kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalvelut
Puisto- ja viheraluesuunnittelu –yksikkö

Asiantuntijalausunto Stansvikin kartanon puistoalueiden puistosuunnitelman vaikutuksesta lepakoihin

Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimiala on pyytänyt asiantuntijalausunnon Stansvikin puistosuunnitelman vaikutuksista Stansvikin kartanoalueen lepakoihin. Lausunto perustuu alueen aikaisempiin lepakkoselvityksiin, sekä 7.3.2019 Helsingin kaupungin ja maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy:n kanssa pidettyyn suunnittelutyöpajaan. Lausunnon tavoitteena on arvioida puistosuunnitelman vaikutuksia alueen lepakoihin ja tarkentaa suunnittelutyöpajassa tehtyjä ehdotuksia ja kompensatiotoimenpiteitä.

Vuoden 2017 selvitys (Hagner-Wahlsten) osoitti, että lepakkolajisto Stansvikin kartanon ja Kaivoshuvilan välisellä alueella koostuu viikisiipoista, vesisiipoista, pikkulepakoista, ja pohjanlepakoista. Myös korvayökkö on havaittu Vanhakylän mökkialueella (Wermundsen 2013). Tahvonlahden toisella puolella on lepakoiden muuttoaikaan havaittu myös isolepakko ja vaivaislepakko (Hagner-Wahlsten & Karlsson 2018). Stansvikin puistosuunnitelman kaava-alue on lepakoiden kannalta merkittävä ja kaupunki pyrkii siksi huomioimaan lepakoille tärkeitä alueita, siirtymäreittejä ja suojeltuja lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Puistosuunnitelman vaikutuksia arvioidaan tässä lausunnossa viiden lepakoille tärkeän kohteen osalta. Nämä kohteet ovat: Koirasaarentien ja Stansvikintien välinen polku, Vanhakylän mökkialueen pohjoispuoleiset kalliot, Stansvikintien ja Thelninginpolun risteuksen kohdalle suunniteltu pysäköintialue, Thelninginpolun kannas, sekä Onnentempelinpuisto. Lisäksi arvioidaan puistosuunnitelman muita vaikutuksia, jotka liittyvät alueen yleiseen sopivuuteen lepakoille. Lausunnon tärkeimmät asiakohdat on kerrottu myös liitekartassa (kohteet A-E).

Pysäköintialue ja Koirasaarentielle johtava polku

Koirasaarentieltä Stansvikintielle johtava metsäpolku (A) on viikisiippalajien saalistusaluetta ja muodostaa myös sopivan siirtymäreitin Kaivoshuvilasta etelään. Polkua on tarkoitus levennättä noin 3 metriä leveäksi kivituhkapoluksi, jonka varrelle tulee valaistus. Valaistus pidetään sammutettuna kesäisin 1.6.-31.8 välisenä aikana, eikä näin ollen häiritse lepakoiden saalistusta alueella. Polkua levennettäessä säästetään mahdollisimman paljon luonnonvaraista puustoa tämän molemmilla puolilla. Tämä takaa siirtymäreitin ja lepakoille sopivan saalistusympäristön säilymisen.

Vanhakylän pohjoispuoleiset kalliot

Vanhakylän pohjoispuolella Thelninginpolun huoltotie jatkuu kevyen liikenteen reittinä (B), joka tulevaisuudessa on tarkoitus yhdistää Tahvonlahden itärantaan sillan kautta. Reitti on suunniteltu kulkemaan Vanhakylän mökkialueen pohjoispuoleisten kallioiden kohdalta rantaan. Kalliot ja ranta ovat osa lepakoiden luokan II saalistusaluetta (Hagner-Wahlsten 2017). Työpajassa esillä olleista rakennusvaihtoehdoista suositeltavammaksi todettiin kallioiden ympäriltä/välistä kiertävä reitti. Tällä tavalla vältetään kallioiden louhintaa ja ympäristön muuttamista liian avoimeksi. Kevyen liikenteen reitin rakentaminen ei haittaa lepakoita ja saattaa jopa tarjota niille uuden saalistus-/siirtymäreitin. Lepakot suosivat tunnetusti käytävämäisiä maisemapiirteitä. Reitin toteutuksessa valolle herkkiä lepakkolajeja tulisi kuitenkin huomioida valaistuksen kesäaikaisella sammutuksella. Reitin varrelle jätetään mahdollisimman paljon luonnonvaraisia puita. Vaarallisten puiden poistaminen ja aluskasvillisuuden kevyt harvennus ei kuitenkaan haittaa lepakoita.

Thelninginpolun kannas

Thelninginpolun kannas (C) todettiin lepakoiden saalistusalueeksi ja siirtymäreitiksi vuonna 2017 (Hagner-Wahlsten). Thelninginpolun varrella kasvava tervalepikkö tarjoaa lepakoille suojaisan lentoreitin Stansvikintien ja Vanhakylän mökkialueen välillä. Alueella havaittiin myös Suomessa harvalukuinen pikkulepakko. Puistosuunnitelmassa Thelninginpolku on esitetty mökkialueen huoltoreitiksi, jolloin sen tulisi tarvittaessa kestää myös joitain raskaampia huolto- ja pelastusajoneuvoja. Tämä asettaa tiettyjä vaatimuksia reitin leveydelle. Tahvonlahden yli suunnitteilla olevan sillan kevyttä liikennettä on myös tarkoitus ohjata Thelninginpolun kautta.

Sammakoille tärkeä yhteys kosteikkoalueen läpi turvataan Thelninginpolkua alittavien ekorumpujen avulla, mutta lepakoiden kannalta tärkein ympäristön sopivuutta säilyttävä tekijä on polun varrella kasvava puusto. Suunnittelutyöpajassa esitettiin reitin siirtämistä hieman etelämmäksi puuston säilyttämiseksi Thelninginpolun pohjoispuolella. Tämä on lepakoiden kannalta riittävä toimenpide, kunnes tien varrelle istutettava puusto ehtii kasvaa. Luonnonvaraista puustoa kannattaakin kompensatiotoimenpiteenä suosia ja/tai istuttaa niin, että muodostuu kujamainen ympäristö jossa Thelninginpolun molemmilla puolilla on puustoa. Tienvarsivalaistus ei ole pimeyttä suosivien viiksisiippalajien ja pikkulepakoiden kannalta ongelma, koska valaistus on tarkoitus pitää sammutettuna kesäkuun alusta elokuun loppuun. Pidemmällä aikavälillä myös ekorumpujen rakentaminen tien ali on alueen hyönteiselämää ylläpitävä tekijä, joka hyödyttää myös lepakoita. Thelninginpolun rakentaminen kannattaa ajoittaa syyskuun-huhtikuun väliselle ajalle, jolloin lepakoille tärkeän siirtymäreitin ja saalistusalueen varrella ei tapahdu muutoksia kesken saalistuskauden.

Stansvikintien pysäköintialue

Stansvikintien varrelle Thelninginpolun risteuksen kohdalle suunnitellaan pysäköintialue (D), jonka tarkoituksena on palvella Vanhakylän mökkialueen asukkaita. Pysäköintialueen rakentaminen Thelninginpolun eteläpuolelle on lepakoiden kannalta parempi vaihtoehto. Tällä tavalla siirtymäreitiksi merkitty polku (A) ei pääty viiksisiippalajien kaihtamaan avoimeen alueeseen. Koirasaarentieltä johtavan siirtymäreitin yhteys esimerkiksi Thelninginpolun kannakselle säilyy tällä tavalla paremmin. Pysäköintialueen rakentaminen ei merkittävästi vaikuta lepakoiden mahdollisuuksiin saalistaa Stansvikintien varrella. Pysäköintialueen valaisemista tulisi välttää kesäkuusta elokuun loppuun. Ympäristön vanhoja jalolehtipuita säästetään ja pysäköintialue myös maisemoidaan uusilla istutuksilla. On todennäköistä, että ainakin pohjanlepakot löytävät pysäköintialueelta uuden saalistuspaikan.

Onnentemppelinpuisto

Niin sanotun "Nalletalon" eteläpuoleinen metsä ja Onnentemppelinpuisto (E) on viiksisiippalajien saalistusalueutta ja metsää tulisi siksi harventaa varoen. Vuonna 2013 tehdyssä lepakkoselvityksessä alueella havaittiin muutamassa kohdassa korvayökköjä (Wermundsen 2013). Laji suosii vanhoja kartano- ja kulttuuriympäristöjä. Puistosuunnitelmassa Onnentemppelinpuiston alueelta on tarkoitus poistaa liian tiheäksi kasvanutta aluskasvillisuutta ja palauttaa alueen puistomaisia piirteitä ympäristön monimuotoisuutta kunnioittavalla tavalla. Rannan läheisen sijainnin takia metsää ei tule muokata niin paljon, että ympäristöön muodostuu aukkoja joissa tuuli pääsee vaikuttamaan haitallisesti lepakoiden mahdollisuuksiin saalistaa alueella. Alueella esiintyvät viiksisiippalajit suosivat myös varttunutta kuusikkoa, joka tarjoaa suojaa valolta ja tuulelta. Terveitä vanhoja kuusia kannattaa siksi säästää mahdollisimman paljon. Tiheän vesakon poistaminen hyödyntää viiksisiippalajeja ja säilyttää alueen puistomaisia piirteitä. Lepakot eivät pysty lentämään liian tiheässä taimikossa.

Yleisarvio puistosuunnitelman vaikutuksista lepakoihin

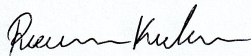
Stansvikin alueen lepakoita on tutkittu useita vuosia. Muun muassa Koirasaarentien rakentamisen yhteydessä on laadittu useita selvityksiä Kaivoshuvilan lepakoista ja Stansvikintien varrella olevista alueista (Hagner-

Wahlsten 2014-2016). Myös kartanoaluetta on selvitetty vuosina 2013 (Wermundsen) ja 2017 (Hagner-Wahlsten). Kaivoshuvilan lepakkoyhdyskuntaa on seurattu erityisen tarkasti. Kaupunki suunnittelee myös Stansvikin tärkeiden lepakkoalueiden tarkentavaa selvitystä kesälle 2019.

Toistuvat selvitykset antavat tarkemman kuvan Stansvikin alueen merkityksestä lepakoille ja mahdollistavat yksityiskohtaisten suositusten antamista lepakoiden huomioinnoksi. Edellisten selvitysten tulokset valaistuksen sammuttamisen positiivisista vaikutuksista, ovat hyvä esimerkki lepakoiden hyväksi tehtävästä kompensatiotoimenpiteestä. Asiantuntijalausuntona on todettava, että Stansvikin alueen lepakoita on huomioitu riittävästi alueen suunnittelussa ja että kaavoittajan esittämät suunnitelmat eivät merkittävästi heikennä lepakoiden mahdollisuuksia käyttää niille tärkeitä alueita. Tähän vaikuttaa myös se, että lausuntoa koskeva alue jää virkistyskäyttöön eikä ympäristöön ole tulossa lepakoille haitallisia muutoksia, kuten avohakkuuta, asuntoalueita tai isoja teitä. Ulkoilureittien rakentaminen alueella saattaa joissain kohdissa jopa lisätä lepakoiden käytettävissä olevia alueita tarjoamalla uusia saalistusreittejä. Tahvonlahdenniemi, joka todettiin lepakoille merkittäväksi alueeksi vuonna 2004 ja 2014 (Siivonen, Wermundsen) säilyy ennallaan. Stansvikin alueen kulttuuriympäristöstä huolehditaan säilyttämällä vanhat jalolehtipuut ja raivaamalla paikoin liian tiheäksi kasvanut aluskasvillisuus. Hoidettu kulttuuriympäristö on oleellinen osa alueen monimuotoisuutta, mikä on myös lepakoiden viihtymistä lisäävä tekijä. Kulttuuriympäristön hoitotoimenpiteenä suunnitellaan paikoitellen myös niittämistä Stansvikintien itäpuolella.

Alueen hoidossa saattaa jossain vaiheessa olla tarvetta myös ruoppaamiselle. Ruoppaaminen lisää veden virtausta, ennaltaehkäisee umpeenkasvamista ja on tässä tapauksessa alueen vesistöjä ja hyönteiselämää ylläpitävä toimenpide. Tästä on hyötyä myös alueella ruokaileville lepakoille. Vesikasvillisuuden poistaminen ja avoimen vedenpinnan suosiminen on vesisiipille hyödyksi. Ruoppaustoimenpiteet eivät kuitenkaan saa vaikuttaa heikentävästi rantapuustoon, joka on vesisiipille tärkeä.

Porvoossa 23.4.2019

FM Rasmus Karlsson
Tmi Metsäsiipi (Y-tunnus: 2901923-1)

Lähteet:

Hagner-Wahlsten, N. 2014: Lepakkoseuranta Helsingin Koirasaarentien kadunrakennustyömaan varrella Stansvikin kohdalla 2014. Selvitysraportti 30 s.

Hagner-Wahlsten, N. 2015: Lepakoiden jatkoseuranta Helsingin Koirasaarentien kadunrakennustyömaan varrella Stansvikin Kaivoshuvilan kohdalla 2015. Selvitysraportti 28 s.

Hagner-Wahlsten, N. 2016: Lepakoiden jatkoseuranta Helsingin Koirasaarentien kadunrakennustyömaan varrella Stansvikin Kaivoshuvilan kohdalla 2016. Selvitysraportti 31 s.

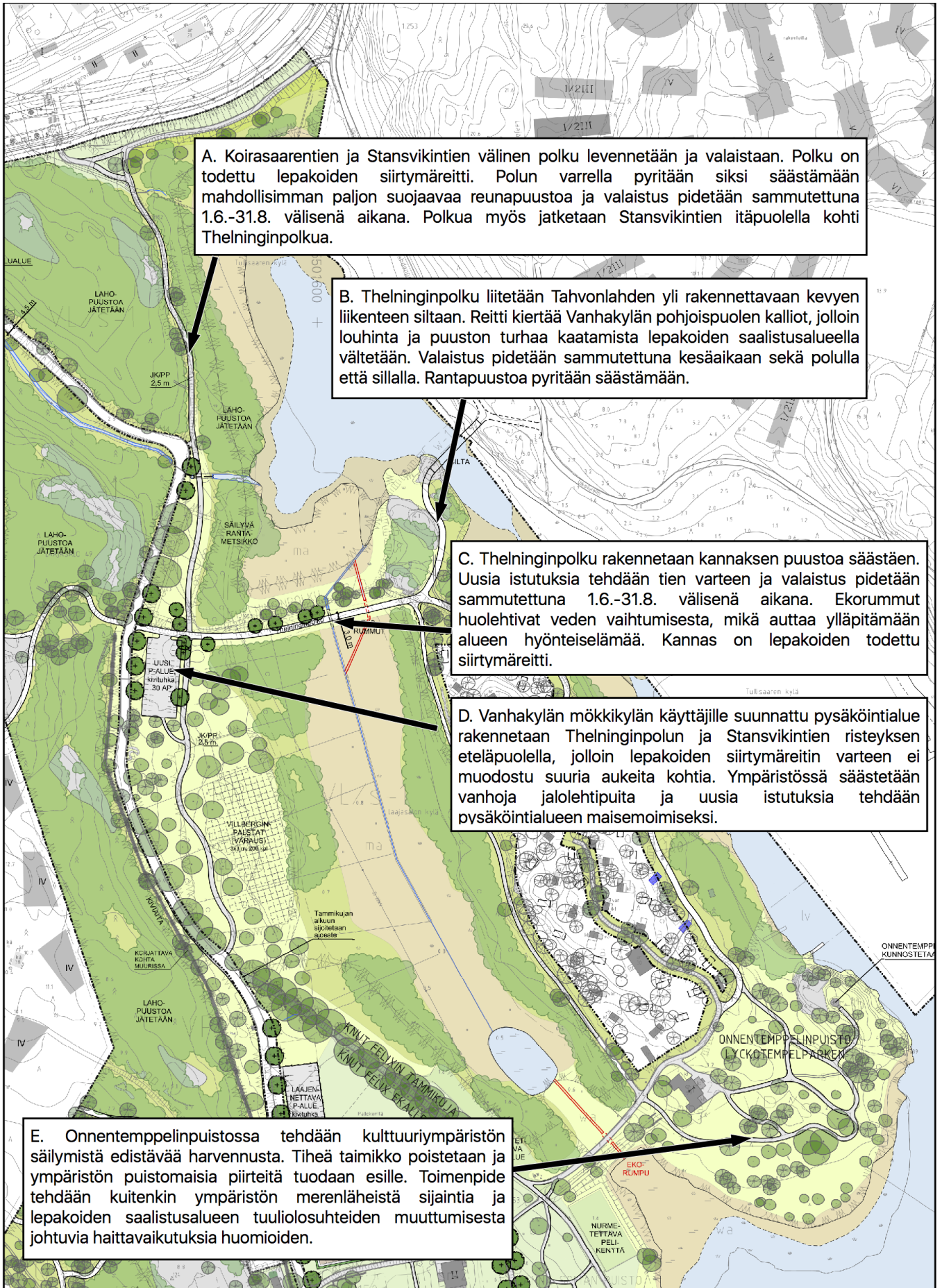
Hagner-Wahlsten, N. 2017: Kruunuvuorenrannan lepakkoselvitys 2017. Selvitysraportti 72 s.

Hagner-Wahlsten, N., Karlsson, R. 2018: Helsingin Kaivoshuvilan ja Kruunuvuoren Vuorilahdenpolun valojen sammuttamiskokeilun lepakkoseurannat 2018. Selvitysraportti 31 s.

Siivonen, Y. 2004: Helsingin lepakkolajisto ja tärkeät lepakkoalueet vuonna 2003. Selvitysraportti 44 s.

Wermundsen, T. 2013: Lepakkoselvitys – Stansvik. Selvitysraportti 26 s.

Wermundsen, T. 2014: Helsingin lepakkolajisto ja tärkeät lepakkoalueet vuonna 2014. Selvitysraportti 74 s.

A. Koirasaarentien ja Stansvikintien välinen polku levennetään ja valaistaan. Polku on todettu lepakoiden siirtymäreitti. Polun varrella pyritään siksi säästämään mahdollisimman paljon suojaavaa reunapuustoa ja valaistus pidetään sammutettuna 1.6.-31.8. välisenä aikana. Polkua myös jatketaan Stansvikintien itäpuolella kohti Thelninginpolkua.

B. Thelninginpolku liitetään Tahvonlahden yli rakennettavaan kevyen liikenteen siltaan. Reitti kiertää Vanhakylän pohjoispuolen kalliota, jolloin louhinta ja puuston turhaa kaatamista lepakoiden saalistusalueella vältetään. Valaistus pidetään sammutettuna kesäaikaan sekä polulla että sillalla. Rantapuustoa pyritään säästämään.

C. Thelninginpolku rakennetaan kannaksen puustoa säästämällä. Uusia istutuksia tehdään tien varteen ja valaistus pidetään sammutettuna 1.6.-31.8. välisenä aikana. Ekorummut huolehtivat veden vaihtumisesta, mikä auttaa ylläpitämään alueen hyönteiselämää. Kannas on lepakoiden todettu siirtymäreitti.

D. Vanhakylän mökkikylän käyttäjille suunnattu pysäköintialue rakennetaan Thelninginpolun ja Stansvikintien risteuksen eteläpuolella, jolloin lepakoiden siirtymäreitin varteen ei muodostu suuria aukeita kohtia. Ympäristössä säästetään vanhoja jalolehtipuita ja uusia istutuksia tehdään pysäköintialueen maisemoimiseksi.

E. Onnentemppelinpuistossa tehdään kulttuuriympäristön säilymistä edistävää harvennusta. Tiheä taimikko poistetaan ja ympäristön puistomaisia piirteitä tuodaan esille. Toimenpide tehdään kuitenkin ympäristön merenläheistä sijaintia ja lepakoiden saalistusalueen tuuliolosuhteiden muuttumisesta johtuvia haittavaikutuksia huomioiden.